

**Державна наукова установа
«Інститут інформації, безпеки і права
Національної академії правових наук України»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директор ДНУ ПБП НАПрН України

В. Пилипчук

Наказ № 26 від «29» вересня 2025 р.

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА
ВІЙСЬКОВОГО ПРАВА**

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

підготовки аспірантів із спеціальності D8 Право

**Укладач: Богуцький П.П.,
доктор юридичних наук, доцент**

Ухвалено Вченою радою
ДНУ ПБП НАПрН України
Протокол № 8 від 29.09.2025 р.

Київ, 2025

Анотація. Сучасна правова наука розширює сферу знань про право, його взаємодію з іншими соціальними інститутами, насамперед, з державою та визначає напрямки, галузі наукових досліджень, які дозволяють якісно забезпечувати потреби у безпекових умовах життєдіяльності людини та існування суспільства. Галузь знань про право – право національної безпеки, військове право України, як окремих галузей права, перебуває у стані формування та розвитку, що актуалізує визначення і вивчення проблем змісту цих галузевих утворень у системі національного права для вирішення важливого завдання, яким є забезпечення національної безпеки загалом, та воєнної безпеки зокрема. Програма навчальної дисципліни «Актуальні проблеми права національної безпеки та військового права» передбачає вивчення проблемних питань, які стосуються характеристики права національної безпеки, військового права, взаємодії цих галузей права у здійсненні правового впливу на соціальні комунікації у сфері національної безпеки, у воєнній сфері, їх інституційну характеристику, особливості дії в умовах глобалізаційних процесів та кризи сучасного світового порядку. Значну увагу у навчальній програмі курсу приділено проблемі формування та функціонування системи правового забезпечення національної безпеки, місця і ролі військової юстиції у вирішенні завдань забезпечення воєнної безпеки. Навчальна програма відповідно до змісту галузі знань про право національної безпеки, військове право має три розділи, кожен з яких охоплює три теми. Кредитний модуль містить 135 годин: 24 години лекцій, 24 години практичних (семінарських) занять та 87 годин самостійної роботи аспірантів. Семестровий контроль передбачає екзамен.

Summary. Modern legal science expands the scope of knowledge about law, its interaction with other social institutions, first of all, with the state, and determines the directions and fields of scientific research that allow to provide qualitatively the needs in safe conditions, respectively, life activity of man and existence of society. The field of knowledge about law - the national security law, the military law of Ukraine, as a branch of law, is in a state of formation and development, which actualizes the definition and study of the problems of the content of these branch formations in the system of national law to solve the important task of ensuring national security in general, and military security in particular. The program of the academic discipline "Actual problems of national security law and military law" provides for the study of the features of national security law, military law, the interaction of these branches of law in the exercise of legal influence on social communications in the sphere of national security, in the military sphere, their institutional characteristics, peculiarities actions in the conditions of globalization processes and the crisis of the modern world order. Considerable attention is paid in the curriculum of the course to the problem of the formation and functioning of the system of legal support of national security, the place and role of military justice in solving the tasks of ensuring national security in the sphere of defense. The curriculum according to the content of the field of knowledge of national security law, military law has three sections, each of which covers three topics. The credit module contains 135 hours: 24 hours of lectures, 24 hours of practical (seminar) classes and 87 hours of independent work by graduate students. Semester control involves exam.

З М І С Т

1.	ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
2.	МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
3.	СТРУКТУРА КРЕДИТНОГО МОДУЛЯ	8
4.	ЛЕКЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ.....	9
5.	ПРАКТИЧНІ (СЕМІНАРСЬКІ) ЗАНЯТТЯ	13
6	САМОСТІЙНА РОБОТА	16
7.	РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ.....	17
8.	МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	19
9.	ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ	21
10.	РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	23

1. Опис навчальної дисципліни

Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Загальні показники	Характеристика кредитного модуля
Галузь знань: <i>D Бізнес, адміністрування та право</i>	Назва дисципліни, до якої належить кредитний модуль: <i>«Актуальні проблеми права національної безпеки та військового права»</i>	Форма навчання: <i>«Заочна»</i>
Спеціальність: <i>D8 Право</i>	Кількість кредитів ECTS <i>« 5 »</i>	Статус кредитного модуля <i>«Обов'язкова компонента»</i>
-	Кількість розділів: <i>« 3 »</i>	Цикл, до якого належить кредитний модуль: <i>«Цикл професійної підготовки»</i>
		Рік підготовки: <i>«2025-2026 н.р.»</i>
Ступень вищої освіти: <i>«Доктор філософії»</i>	Загальна кількість годин <i>« 150 »</i>	Лекції: <i>«24 год.»</i> Практичні заняття: <i>«24 год.»</i>
		Самостійна робота аспіранта: <i>«102 год.»</i>
		Вид та форма семестрового контролю: <i>«Екзамен»</i>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Вивчення дисципліни спрямоване на досягнення:

а) *загальноосвітньої мети:*

– підвищення рівня професійної правової культури та знань слухачів (аспірантів) про право як ціннісно-нормативну систему;

б) *спеціальної науково-юридичної мети:*

– здобуття необхідної методологічної підготовки щодо визначення правових проблем, які виникають у забезпеченні безпекового соціального простору, особливо у сфері оборони, шляхів їх вирішення із застосуванням правових засобів;

– формування стратегічного мислення, уміння приймати правові рішення на основі підтримання балансу соціальних та індивідуальних інтересів для забезпечення національної безпеки із застосуванням принципів і норм права національної безпеки, військового права;

в) *виховної мети:*

– формування національної стійкості на основі розуміння потенційних і реальних загроз національним інтересам та необхідності упровадження принципу верховенства права у соціальні комунікації для ефективної протидії таким загрозам, забезпечення національної безпеки.

2.2 Основними завданнями вивчення дисципліни «Актуальні проблеми права національної безпеки та військового права» є:

– опанування знань про право національної безпеки та військове право у системі національного права;

– визначення проблемних питань щодо правового забезпечення національної безпеки України, теоретичних і практичних шляхів їх вирішення;

– встановлення напрямів взаємодії, взаємної залежності права національної безпеки та військового права;

– професійне використання законодавства про національну безпеку та військового законодавства у науковій та прикладній діяльності;

– набуття необхідних знань і достатніх навичок для ефективного застосування законодавства про національну безпеку, військового законодавства в умовах подолання потенційних і реальних загроз, захисту національних інтересів України.

2.3 Згідно з вимогами освітньо-наукової програми навчальна дисципліна спрямована на формування таких програмних компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК) полягає у: здатності продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері права, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні компетентності (ЗК) зумовлюють:

ЗК01. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК02. Здатність розробляти наукові проекти та управляти ними.

ЗК03. Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.

ЗК04. Здатність усно і письмово презентувати результати власного наукового дослідження українською та іноземною мовами, глибоко розуміти іншомовні наукові та професійні тексти за напрямом досліджень.

Спеціальні(фахові) компетентності (СК):

СК01. Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у галузі права та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з права та суміжних галузей.

СК02. Здатність застосовувати методи правового і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій.

СК03. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті та проєктах правничої освіти у системі освіти дорослих.

СК04. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері права та забезпечувати якість виконуваних досліджень; дотримання права інтелектуальної власності та стандартів академічної доброчесності.

СК05. Здатність моделювати оптимальні варіанти вирішення складних правових проблем, прогнозувати можливі наслідки їх реалізації.

СК06. Здатність здійснювати експертну діяльність у сфері права.

СК07. Здатність виявляти нові інституційні та етичні виклики в житті суспільства і пропонувати правові механізми їх розв'язання.

2.4 Згідно з вимогами освітньо-наукової програми навчальна дисципліна спрямована на формування таких програмних результатів навчання:

ПРН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання у сфері права і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень, отримання нових знань та здійснення інновацій.

ПРН03. Застосовувати у фаховій діяльності знання та розуміння системи права, історії світової та української правової думки, сучасної правової доктрини, а також основних напрямів та провідних тенденцій у розвитку права.

ПРН04. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні аргументи, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні наукові джерела; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого правового та загальносоціального контекстів.

ПРН07. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення, аналізу й збереження даних та інформації, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та складної структури, спеціалізовані програмне забезпечення, бази даних та інформаційні системи у науковій, викладацькій, правотворчій та правозастосовній діяльності.

ПРН08. Розробляти, реалізовувати та здійснювати управління науковими та інноваційними проєктами, які дають можливість створювати законопроектну та правозастосовну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні правові проблеми з урахуванням етичних, соціально-управлінських, соціально-економічних, екологічних та духовно-культурних аспектів, забезпечувати реєстрацію прав інтелектуальної власності щодо наукових результатів.

ПРН10. Готувати правові висновки, пропозиції та рекомендації за результатами правового дослідження.

ПРН11. Здійснювати доктринальне тлумачення норм національного, міжнародного та права Європейського Союзу, здійснювати порівняльний аналіз правових явищ та процесів у різних правових системах.

3. Структура кредитного модуля

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	Всього	Лекції	Практ. занят.	Індив. занят.	Самост. робота
1	2	3	4	5	6
Розділ 1.					
Право національної безпеки у сучасних умовах глобалізації та кризи світового порядку					
Тема 1.1. Поняття, ознаки права національної безпеки	20	4	4	-	12
Тема 1.2. Об'єкти права національної безпеки	14	2	2	-	10
Тема 1.3. Суб'єкти права національної безпеки	16	2	2	-	12
Всього:	50	8	8		34
Розділ 2.					
Військове право у системі права України					
Тема 2.1. Поняття, принципи, джерела військового права	20	4	4	-	12
Тема 2.2. Військові правовідносини	14	2	2	-	10
Тема 2.3. Інституційна характеристика військового права	16	2	2	-	12
Всього:	50	8	8	-	34
Розділ 3.					
Право національної безпеки, військове право та система правового забезпечення національної безпеки					
Тема 3.1. Поняття, структура системи правового забезпечення національної безпеки	20	4	4	-	12
Тема 3.2. Правові основи організації та діяльності сектора безпеки і оборони	16	2	2	-	12
Тема 3.3. Військова юстиція у системі правового забезпечення національної безпеки	14	2	2	-	10
Всього:	50	8	8	-	34
Екзамен:	(2)	(2)	-	-	-
Разом:	150	24	24	-	102

4. Лекційні заняття

Розділ 1. Право національної безпеки у сучасних умовах глобалізації та кризи світового порядку

Тема 1.1. Поняття та ознаки права національної безпеки

4 год.

Питання для розгляду:

1. Концептуалізація права національної безпеки.
2. Вплив міжнародного права на формування та розвиток права національної безпеки.
3. Поняття права національної безпеки України.
4. Принципи права національної безпеки.
5. Функції права національної безпеки.
6. Структура права національної безпеки.
7. Особливості права національної безпеки в сучасних умовах глобалізації та кризи світового порядку.

Література: 1, 3, 8, 9, 18, 22, 29, 31, 34, 35, 37, 40, 43, 44, 45, 48, 49, 50, 51, 56, 57, 66, 81, 82, 89.

Завдання для самостійної роботи аспірантів: опрацювати матеріали лекції та рекомендовану літературу.

Тема 1.2. Об'єкти права національної безпеки

2 год.

Питання для розгляду:

1. Поняття об'єктів права та об'єктів правовідносин у сучасній юридичній науці.
2. Поняття, зміст об'єктів права національної безпеки.
3. Національні інтереси як об'єкти права національної безпеки
4. Об'єктивізація у праві національної безпеки безпечних умов життєдіяльності людини, безпеки суспільства і держави.
5. Суверенітет, територіальна цілісність, конституційний лад як об'єкти права національної безпеки.
6. Обороздатність держави серед об'єктів права національної безпеки.

Література: 3, 8, 14, 18, 19, 20, 23, 27, 30, 39, 42, 43, 48, 50, 53, 57, 66, 82.

Завдання для самостійної роботи аспірантів: опрацювати матеріали лекції та рекомендовану літературу.

Тема 1.3. Суб'єкти права національної безпеки

2 год.

Питання для розгляду:

1. Суб'єктність учасників суспільних відносин, соціальних комунікацій у сфері національної безпеки.
2. Суб'єктність людини у праві національної безпеки.
3. Держава як суб'єкт права національної безпеки.
4. Суспільство як суб'єкт права національної безпеки.
5. Демократичний цивільний контроль за діяльністю суб'єктів права національної безпеки.

Література: 1, 3, 8, 16, 17, 18, 29, 31, 35, 36, 43, 50, 56, 57, 66, 81, 82, 99, 103.

Завдання для самостійної роботи аспірантів: опрацювати матеріали лекції та рекомендовану літературу.

Розділ 2. Військове право у системі права України

Тема 2.1. Поняття, принципи, джерела військового права

4 год.

Питання для розгляду:

1. Поняття військового права.
2. Ознаки військового права.
3. Принципи військового права.
4. Джерела військового права.
5. Військове законодавство.
6. Правова природа наказу як юридичного джерела військового права.
7. Співвідношення, взаємодія права національної безпеки та військового права.

Література: 2,8, 12, 13, 20, 38, 39, 49, 58, 59, 70, 85, 94, 98.

Завдання для самостійної роботи аспірантів: опрацювати матеріали лекції та рекомендовану літературу.

Тема 2.2. Військові правовідносини

2 год.

Питання для розгляду:

1. Суспільні відносини у воєнній сфері як військові правовідносини: поняття та зміст.
2. Об'єкти військових правовідносин.
3. Суб'єкти військових правовідносин.
4. Правовий режим військової служби.
5. Цивільно-військові правовідносини: поняття та ознаки.
6. Цінності військового права та їх реалізація у військових правовідносинах.

Література: 2, 8, 12, 13, 35, 38, 42, 44, 52, 57, 58, 63, 68, 73, 83, 92, 98.

Завдання для самостійної роботи аспірантів: опрацювати матеріали лекції та рекомендовану літературу

Тема 2.3. Інституційна характеристика військового права

2 год.

Питання для розгляду:

1. Поняття і зміст системи військового права.
2. Право військової служби.
3. Право мобілізаційної підготовки та мобілізації.
4. Право бойової підготовки та застосування військ (операційне право).
5. Військово-адміністративне право.
6. Військово-дисциплінарне право.
7. Право соціального захисту військовослужбовців і членів їх сімей.
8. Кримінально-правове забезпечення воєнної безпеки.

Література: 2, 8, 12, 13, 20, 26, 34, 38, 58, 65, 68, 73, 83, 95.

Завдання для самостійної роботи аспірантів: опрацювати матеріали лекції та рекомендовану літературу

Розділ 3. Право національної безпеки, військове право та система правового забезпечення національної безпеки.

Тема 3.1. Поняття, структура системи правового забезпечення національної безпеки

4 год.

Питання для розгляду:

1. Поняття системи правового забезпечення національної безпеки
2. Структура системи правового забезпечення національної безпеки.
3. Нормативна складова системи правового забезпечення національної безпеки.
4. Правові основи планування у сфері національної безпеки.
5. Характеристика інститутів системи правового забезпечення національної безпеки.
6. Організаційна складова системи правового забезпечення національної безпеки.
7. Стратегічна правова культура у системі правового забезпечення національної безпеки.
8. Особливості дії системи правового забезпечення національної безпеки в сучасних умовах. Механізм правового забезпечення національної безпеки.

Література: 3, 4, 8, 18, 31, 37, 43, 48, 57, 66, 75, 82.

Завдання для самостійної роботи аспірантів: опрацювати матеріали лекції та рекомендовану літературу

Тема 3.2. Правові основи організації та діяльності сектору безпеки і оборони України

2 год.

Питання для розгляду:

1. Поняття та інституційна характеристика сектору безпеки і оборони України.
2. Призначення, склад сил безпеки України.
3. Сили оборони у складі сектора безпеки і оборони України.
4. Організаційно-правові особливості діяльності руху опору.
5. Оборонно-промисловий комплекс держави як складова сектору безпеки і оборони.
6. Діяльність громадян у секторі безпеки і оборони держави.
7. Організаційно-правові основи діяльності сектору безпеки і оборони та гарантії безпеки України.

Література: 6, 8, 16, 17, 18, 30, 31, 35, 36, 38, 57, 59, 62, 63, 64, 66 – 71, 75, 78 – 82.

Завдання для самостійної роботи аспірантів: опрацювати матеріали лекції та рекомендовану літературу

Тема 3.3. Військова юстиція у системі правового забезпечення національної безпеки

2 год.

Питання для розгляду:

1. Поняття, ознаки військової юстиції як системи.
2. Історико-правовий дискурс формування системи військової юстиції України.
3. Міжнародні стандарти організації та діяльності системи військової юстиції.
4. Статус та організаційно-правові особливості діяльності військової поліції.
5. Спеціалізована військова прокуратура у системі військової юстиції.
6. Поняття та ознаки військового правосуддя.

7. Проблеми формування системи військової юстиції України у сучасних умовах і шляхи їх вирішення.

Література: 2, 4, 7, 8, 11, 12, 35, 38, 46, 47, 58, 63, 66, 68, 71, 90.

Завдання для самостійної роботи аспірантів: опрацювати матеріали лекції та рекомендовану літературу

5. Практичні (семінарські) заняття

Тема 1. Поняття та ознаки права національної безпеки

4 год.

Питання для розгляду:

1. Поняття права національної безпеки України.
2. Принципи права національної безпеки.
3. Функції права національної безпеки.
4. Структура права національної безпеки.

Література: 1, 3, 8, 9, 16, 18, 21, 22, 25, 26, 29, 31, 32, 34, 35, 37, 40, 43, 44, 45, 48, 49, 50, 51, 56, 57, 66, 82, 89.

Завдання для самостійної роботи: визначити особливості законодавства про національну безпеку серед юридичних джерел права національної безпеки України.

Тема 2. Об'єктивізація національних інтересів у праві національної безпеки

2 год.

Питання для розгляду:

1. Поняття об'єктів права національної безпеки та об'єктів правовідносин.
2. Національні цінності, національні інтереси як об'єкти права національної безпеки
3. Безпека людини серед об'єктів права національної безпеки.
4. Суверенітет, територіальна цілісність, конституційний лад, обороноздатність як об'єкти права національної безпеки.

Література: 3, 8, 14, 18, 19, 20, 23, 27, 30, 36, 39, 42, 43, 48, 50, 53, 57, 66, 82.

Завдання для самостійної роботи: виокремити найважливіші національні інтереси, охорону яких забезпечує право національної безпеки.

Тема 3. Суб'єкти права національної безпеки

2 год.

Питання для розгляду:

1. Поняття та ознаки суб'єктів права національної безпеки.
2. Суб'єктність людини у праві національної безпеки.
3. Держава і суспільство як суб'єкти права національної безпеки.
4. Демократичний цивільний контроль за діяльністю суб'єктів права національної безпеки.

Література: 1, 3, 8, 16, 17, 18, 20, 29, 31, 35, 37, 41, 43, 48, 50, 56, 57, 66, 82, 99, 103

Завдання для самостійної роботи: розкрити особливості взаємодії держави та суспільства у забезпеченні національної безпеки.

Тема 4. Поняття, джерела військового права

4 год.

Питання для розгляду:

1. Поняття та ознаки військового права.
2. Принципи військового права.
3. Система джерел військового права.
4. Особливості взаємодії військового права та права національної безпеки.

Література: 3, 8, 12, 13, 20, 34, 35, 38, 46, 57, 58, 68, 83, 92, 95.

Завдання для самостійної роботи: надати характеристику військового наказу як джерела військового права

Тема 5. Поняття та зміст військових правовідносин

2 год.

Питання для розгляду:

1. Поняття військових правовідносин, особливості цивільно-військових правовідносин.
2. Об'єкти, суб'єкти військових правовідносин.
3. Правовий режим військової служби.
4. Реалізація цінностей військового права у військових правовідносинах.

Література: 3, 8, 12, 13, 35, 38, 42, 44, 52, 57, 58, 63, 68, 73, 83, 92, 97.

Завдання для самостійної роботи: визначити ознаки правового режиму військової служби відповідно до Закону України « Про військовий обов'язок і військову службу»

Тема 6. Система військового права

2 год.

Питання для розгляду:

1. Поняття, структура системи військового права.
2. Право військової служби та право мобілізаційної підготовки, мобілізації у системі військового права.
3. Право бойової підготовки та застосування військ (військово-операційне право).
4. Право соціального захисту військовослужбовців і членів їх сімей.
5. Юридична відповідальність військовослужбовців у системі військового права.

Література: 12, 8, 13, 20, 26, 34, 38, 58, 65, 68, 73, 83, 95, 118.

Завдання для самостійної роботи: визначити підстави юридичної відповідальності військовослужбовців, навести приклади з посиланням на відповідні норми законодавства.

Тема 7. Система правового забезпечення національної безпеки

4 год.

Питання для розгляду:

1. Поняття, структура системи правового забезпечення національної безпеки
2. Нормативна складова системи правового забезпечення національної безпеки, правові основи планування у сфері національної безпеки .
3. Характеристика інститутів системи правового забезпечення національної безпеки.
4. Організаційна складова системи правового забезпечення національної безпеки.
5. Дія системи правового забезпечення національної безпеки в умовах глобалізаційних процесів і кризи світового порядку.

Література: 3, 4, 8, 10, 16, 18, 31, 37, 43, 48, 57, 66, 75, 81, 82, 101, 114, 125, 127.

Завдання для самостійної : розкрити особливості планування у сфері національної безпеки на прикладі одного з документів довгострокового планування.

Тема 8. Організаційно-правові основи діяльності сектору безпеки і оборони України

2 год.

Питання для розгляду:

1. Поняття, структура сектору безпеки і оборони України.
2. Призначення та склад сил безпеки і сил оборони.

3. Оборонно-промисловий комплекс держави як складова сектору безпеки і оборони.
4. Діяльність громадян у секторі безпеки і оборони держави.
5. Правовий режим гарантій безпеки та діяльність сектора безпеки і оборони України.

Література: : 6, 8, 16, 17, 18, 31, 32, 35, 37, 38, 57, 59, 62, 63, 64, 66 – 71, 75, 78 – 82, 83, 88, 91.

Завдання для самостійної роботи : визначити місце та роль територіальної оборони, руху опору у секторі безпеки і оборони України.

Тема 9. Проблеми формування та організації діяльності системи військової юстиції України

2 год.

Питання для розгляду:

1. Поняття та ознаки військової юстиції як системи.
2. Міжнародні стандарти організації та діяльності системи військової юстиції.
3. Статус та організаційно-правові особливості діяльності військової поліції.
4. Спеціалізована військова прокуратура у системі військової юстиції.
5. Поняття та ознаки військового правосуддя.

Література: 2, 4, 7, 8, 11, 12, 35, 38, 46, 47, 58, 63, 66, 68, 71, 90.

Завдання для самостійної роботи: розкрити історико-правовий дискурс розвитку військової юстиції України

6. Самостійна робота

Назви розділів і тем	Кіл-ь годин
Розділ 1. Право національної безпеки у сучасних умовах глобалізації та кризи світового порядку	34
Тема 1.1. Поняття, ознаки права національної безпеки	12
Тема 1.2. Об'єкти права національної безпеки	10
Тема 1.3. Суб'єкти права національної безпеки	12
Розділ 2. Військове право у системі права України	34
Тема 2.1. Поняття, принципи, джерела військового права	12
Тема 2.2. Військові правовідносини	10
Тема 2.3. Інституційна характеристика військового права	12
Розділ 3. Право національної безпеки, військове право та система правового забезпечення національної безпеки	34
Тема 3.1. Поняття, структура системи правового забезпечення національної безпеки	12
Тема 3.2. Правові основи організації та діяльності сектора безпеки і оборони	12
Тема 3.3. Військова юстиція у системі правового забезпечення національної безпеки	10
Всього годин:	102

7. Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Успішність аспіранта з вивчення дисципліни «Актуальні проблеми права національної безпеки та військового права» оцінюється за семестровим рейтингом. Сума набраних рейтингових балів при семестровому контролі переводиться в оцінки за системою оцінювання ECTS (європейська система оцінювання), що передбачає семибальну шкалу **A, B, C, D, E, Fx, F** оцінок.

Рейтинг аспіранта формується поступово протягом семестру на підставі оцінювання знань, які він отримав з дисципліни «Актуальні проблеми права національної безпеки та військового права». Оцінювання проводиться за критерієм правильності та повноти, логіки та системності розкриття відповідної теми. Даний рейтинг складається з балів, що він отримує за:

- а) відповіді на практичних заняттях, включаючи тематичні доповіді за відповідними темами;
- б) самостійну роботу;
- в) відповідь на екзамені.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

1. Робота на практичних заняттях

Формою перевірки рівня підготовленості аспірантів під час практичних занять згідно тем робочої навчальної програми є:

- оцінювання знань аспірантів на практичних заняттях;
- оцінювання виконаних завдань у процесі самостійної роботи аспірантів.

Критерії оцінювання:

15 – високий (поглиблений) рівень підготовки з питань практичного заняття, підготовка доповідей та повідомлень. Вміння працювати групами, аналізувати відповідні законодавчі акти та практично вирішувати ситуаційні завдання;

10 – добрий рівень підготовки. Вміння аналізувати;

5 – задовільний рівень підготовки. Недостатній рівень засвоєння матеріалу, обмеження знань виключно інформацією підручника;

2 – незадовільний рівень підготовки. Дуже низький рівень засвоєння знань, відсутня ініціатива в обговоренні питань практичного заняття;

I – незадовільний рівень підготовки. Відсутність знань з пройденого матеріалу, повна пасивність на практичних заняттях.

Розмір шкали рейтингу **R = 100 балів.**

Розмір стартової шкали **R_C = 40 балів.**

Рейтингова шкала з дисципліни складає **R = R_C + R_E = 95-100 балів**

Умови допуску до екзамену: стартовий рейтинг R_C > 40 балів.

Критерії екзаменаційного оцінювання: виходячи з розміру шкали R_E = 60.

Переведення значення рейтингових оцінок в європейську систему оцінювання (ECTS) і традиційні оцінки для внесення їх до екзаменаційної (залікової) відомості та залікової книжки здійснюється відповідно до таблиці:

Таблиця переведення рейтингової оцінки з навчальної дисципліни RD

RD = R_C + R_E	Оцінка ECTS	Оцінка ECTS	Традиційна залікова оцінка
RD = 95 - 100	A	Відмінно	Зараховано
RD = 85 - 94	B	Дуже добре	
RD = 75 - 84	C	Добре	
RD = 65 - 74	D	Задовільно	
RD = 60 - 64	E	Достатньо	
RD = менш ніж 60	F _X	Незадовільно	Незараховано
R _C < 40%	F	Недопущено	Недопущено

8. Методичні рекомендації

Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми права національної безпеки та військового права» передбачає вивчення проблемних питань, що стосуються змісту права національної безпеки та військового права, місця цих галузей права у системі права України, їх взаємодії у вирішенні завдань правового забезпечення національної безпеки загалом та воєнної безпеки зокрема в умовах глобалізаційних процесів, кризи світового правопорядку.

Тематика розділу першого навчальної дисципліни полягає у розкритті сучасного стану та перспектив розвитку права національної безпеки як самостійної галузі у системі права України. Для розуміння сутності і змісту права національної безпеки, його цілісності необхідно визначитися з розумінням права та з особливостями його взаємодії з сучасною державою. Формування права національної безпеки та подальше функціонування його системи пов'язані з правом міжнародної безпеки, оскільки право національної безпеки зазнає значного впливу міжнародного права. У національній правовій системі право національної безпеки взаємодіє з конституційним правом, отримує необхідні правові ресурси з адміністративного, інформаційного права, а у вирішенні завдань охорони основ національної безпеки – взаємодіє з кримінальним правом. Відтак система права національної безпеки має як лінійні, так і нелінійні ознаки, що особливо проявляється у взаємовідносинах з державною організацією суспільства. Водночас неодмінною ознакою права національної безпеки є його взаємодія з військовим правом на сутнісному рівні, який безпосередньо визначає можливості вирішення завдань правового забезпечення національної безпеки загалом та воєнної безпеки зокрема.

Другий розділ програми навчальної дисципліни стосується безпосередньо актуальних проблем військового права, його характеристики, функцій та структури, інституційних особливостей. Військове право є галуззю системи права, що виокремлюється за рахунок власного правового режиму, зміст якого визначається особливостями військової служби. Правовий режим військової служби є необхідним для вирішення системного завдання забезпечення національної безпеки у сфері оборони або ж воєнної безпеки. Предметом військового права є військові та цивільно-військові відносини, які внаслідок залежності від правового впливу завжди є військовими (цивільно-військовими) правовідносинами. Військове право демонструє єдність з правом національної безпеки у вирішенні завдань правового забезпечення національної безпеки.

Третій розділ навчальної програми передбачає освоєння актуальних питань правового забезпечення національної безпеки, у тому числі воєнної безпеки. Право національної безпеки є нормативно-правовою основою системи правового забезпечення національної безпеки, яка окрім цього має інституційну та організаційну складові. Для системи правового забезпечення національної безпеки важливе значення має вирішення організаційно-правових питань, які стосуються сектору безпеки і оборони, де взаємодіють право національної безпеки та військове право. Система правового забезпечення національної безпеки ефективно вирішує завдання щодо захисту національних інтересів від загроз воєнного характеру за умови ефективного функціонування військової юстиції, що загалом демонструє дію права національної безпеки та військового права у їхній єдності.

Положення, які підлягають освоєнню у навчальному процесі, містять лекційний курс кредитного модуля. Лекційні матеріали засновуються на останніх наукових розробках права національної безпеки, військового права.

Практичні заняття передбачають поглиблення знань з питань навчальної програми курсу, обговорення проблемних аспектів та визначення напрямків їх практичного вирішення. Теми практичних занять узгоджуються з темами лекцій, що дозволяє під час

підготовки до занять використовувати лекційні матеріали.

Перед лекційними заняттями слухачам доцільно ознайомитися з планом лекції, зорієнтуватися у використанні запропонованої наукової літератури та з нормативно-правовими актами відповідно до теми лекції.

Для підготовки до практичних занять необхідно ретельно опрацювати питання, що виносяться для обговорення. Окрім лекційних матеріалів важливою складовою підготовки до практичних занять є використання зазначених у програмі навчальної дисципліни наукової літератури, міжнародно-правових актів та законодавства України. Для практичних занять рекомендується підготувати реферативні матеріали, а також питання, які на думку слухачів заслуговують на обговорення у межах теми навчальної програми.

Самостійна робота аспірантів займає важливе місце в освоєнні програми навчальної дисципліни та передбачає опрацювання передбачених програмою розділів з урахуванням питань, що містить лекційний курс, а також питань, які підлягають освоєнню під час практичних занять. Необхідною складовою самостійної роботи розглядається індивідуальне опрацювання наукової літератури з переліку обов'язкової (базової), а також за необхідності розширити знання з відповідних тем – додаткової літератури. Під час самостійної роботи особлива увага має приділятися опрацюванню нормативно-правових актів та міжнародно-правових актів.

Підсумковим контролем освоєння програми навчальної дисципліни є екзамен. Екзамен проводиться з урахуванням успішності під час практичних занять та передбачає оцінювання результатів іспиту відповідно до передбаченої рейтингової системи.

9. Питання до екзамену

1. Поняття права національної безпеки України.
2. Ознаки права національної безпеки.
3. Право національної безпеки у системі права України.
4. Вплив міжнародного права на формування права національної безпеки.
5. Взаємодія права національної безпеки та права міжнародної безпеки.
6. Правовий режим національної безпеки.
7. Джерела права національної безпеки.
8. Конституційні основи права національної безпеки України.
9. Нормативно-правові акти (документи) планування у сфері національної безпеки як юридичні джерела права національної безпеки.
10. Суб'єкти права національної безпеки.
11. Держава як суб'єкт права національної безпеки.
12. Суспільство як суб'єкт права національної безпеки.
13. Суб'єктність людини у праві національної безпеки.
14. Об'єкти права національної безпеки.
15. Національні інтереси як об'єкти права національної безпеки.
16. Суверенітет, територіальна цілісність, конституційний лад як об'єкти права національної безпеки.
17. Обороздатність держави у складі об'єктів права національної безпеки.
18. Особливості правових відносин у сфері національної безпеки.
19. Поняття військового права.
20. Ознаки військового права.
21. Військове право у системі права України.
22. Правовий режим військового права.
23. Джерела військового права.
24. Особливості статутів серед юридичних джерел військового права.
25. Військовий наказ як юридичне джерело військового права.
26. Характеристика та особливості військових правовідносин.
27. Особливості цивільно-військових відносин.
28. Об'єкти військових правовідносин.
29. Суб'єкти військових правовідносин.
30. Правовий статус військовослужбовців.
31. Система військового права України.
32. Інституційна характеристика військового права.
33. Право військової служби.
34. Право мобілізаційної підготовки та мобілізації.
35. Право бойової підготовки та застосування військ (військово-операційне право).
36. Юридична відповідальність військовослужбовців у системі військового права.
37. Військово-дисциплінарне право.
38. Право соціального захисту військовослужбовців і членів їхніх сімей.
39. Поняття системи правового забезпечення національної безпеки.
40. Складові системи правового забезпечення національної безпеки.
41. Нормативно-правова складова системи правового забезпечення національної безпеки.
42. Інститути (інституційна складова) системи правового забезпечення національної безпеки.
43. Організаційна складова системи правового забезпечення національної безпеки.
44. Особливості дії системи правового забезпечення національної безпеки в умовах сучасних глобалізаційних процесів.
45. Взаємодія права національної безпеки та військового права у системі правового забезпечення національної безпеки.

46. Поняття, призначення, структура сектору безпеки і оборони.
47. Організаційно-правові основи сил безпеки.
48. Організаційно-правові основи сил оборони.
49. Правові основи національного спротиву.
50. Організація та правові основи діяльності руху опору у складі сектору безпеки і оборони держави.
51. Діяльність громадян у секторі безпеки і оборони.
52. Оборонно-промисловий комплекс як складова сектору безпеки і оборони.
53. Демократичний цивільний контроль за діяльністю сектору безпеки і оборони.
54. Правовий режим гарантій безпеки України та розвиток сектору безпеки і оборони.
55. Поняття військової юстиції як системи.
56. Міжнародні стандарти організації та діяльності системи військової юстиції.
57. Історико-правова характеристика системи військової юстиції України.
58. Структура системи військової юстиції України.
59. Військова поліція: призначення, повноваження.
60. Спеціалізована військова прокуратура у системі військової юстиції.
61. Військові суди у системі військової юстиції.
62. Проблеми формування системи військової юстиції України у сучасних умовах і шляхи їх вирішення.

10. Рекомендована література

Базова

Наукова література

1. Антонов В. О. Конституційно-правові засади національної безпеки України: монографія / наук. ред. Ю. С. Шемшученко. Київ : «Талком», 2017. 576 с.
2. Беланюк М.В. Становлення військової поліції як невід'ємної складової військової юстиції України. *Інформація і право*, 2024, №2(49). С.190-207.
3. Богуцький П. П. Концептуальні засади права національної безпеки України: монографія. Київ – Одеса :Фенікс, 2020. 376 с.
4. Богуцький П. П. Система військової юстиції України: теоретико-прикладний аспект. *Інформація і право*, 2023, №3(46). С.215-223.
5. Богуцький П.П., Рижих В.М. Правові та організаційні засади формування державної політики у сфері оборонно-промислового комплексу України. *Наука і оборона*. 2020. №3. С.8-14.
6. Богуцький П.П. Правовий режим гарантій безпеки України: досвід міждисциплінарного дослідження. *Український часопис міжнародного права: науково-практичний журнал*. 2022. №2. С.16-26.
7. Богуцький П.П. Воєнна політика і система військової юстиції: синергія воєнної безпеки. *Наука і оборона*. 2022. №1. С.10-15.
- 8.Богуцький П.П. Право національної безпеки та військове право: сучасні виклики: навчальний посібник/ П.П. Богуцький; Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України. – Київ; Одеса: Фенікс, 2023. – 252 с.
9. Буткевич В. Виклики міжнародному праву в умовах глобалізації світу. *Право України*. 2012. № 3-4. С. 12-50.
10. Варланова Н. Глобалізація як нове середньовіччя. Від ієрархії до циркулярності. *Філософія права і загальна теорія права*. 2013. № 1-2. С. 352-358.
11. Вашакмадзе М. Особливості військової юстиції: практичне керівництво. *Міндія Вашакмадзе – Женева: DCAF*, 2018.
12. Військове право України: підручник кол. авт.; за заг. ред. А. М. Колодія, О. В. Кривенка, В. Й. Пашинського. Київ : НУОУ ім. Івана Черняховського, 2019. 392 с.
13. Військове право : підручник за ред. І. М. Коропатніка, І. М. Шопіної. Київ : Алерта, 2019. 648 с.
14. Войтович Р. В., Солоха М. Т. Глобалізаційні процеси в сучасному світі : навч.-метод. матеріали / уклад. Г. І. Бондаренко. Київ : НАДУ, 2013. 52 с.
15. Гай-Нижник П., Чупрій Л. Національні інтереси, національні цінності та національні цілі як структуроформуючі чинники політики національної безпеки. *Гілея*. 2014. Вип. 84. № 5. С. 465-471.
16. Горбулін В. П. Національна безпека як пріоритет сучасного державотворення. *Вісник Національної академії наук України*. 2017. № 1. С. 25-29.
17. Демократичний цивільний контроль над сектором безпеки і оборони: теорія і практика: навчальний посібник. В. А. Яценко, В. Г. Пилипчук, П. П. Богуцький, О. Д. Довгань, І. М.

Доронін, О. В. Петришин; за заг. ред. В. Г. Пилипчука; *Науково-дослідний інститут інформатики і права НАПрН України*. – Київ; Одеса : Фенікс, 2020. – 224 с

18. Доронін І. М. Національна безпека України в інформаційну епоху: правові аспекти : монографія. Київ : Видавничий дім «АртЕк», 2019. 434 с.

19. Європейські цінності, які саме захоплюють нас найбільше. URL: <https://zaholovok.com.ua/jeuropeiski-tsinnosti-yaki-same-zakhoplyuyut-nas-naibilshe>.

20. Загальна теорія держави і права : підручник. М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.

21. Загальна теорія права : підручник / за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ : Ваїте, 2015. 392 с.

22. Задорожній О. В. Міжнародне право у відносинах України та Російської Федерації : монографія. Київ : К.І.С., 2016. 560 с.

23. Иеринг Рудольф. Интерес и право. Ярославль : типография Губернской земской управы. 1880. 295 с. URL: <http://hdl.handle.net/11701/16053>.

24. Козюбра М. І. Верховенство права і Україна. *Право України*. 2012. № 1 – 2. С. 30-63.

25. Колісник В. Сутність конституціоналізму, конституційна доктрина та головні доктринальні підходи до визначення конституційного ладу. *Право України*. 2012. № 12. С. 71-92.

26. Коропатнік Ігор, Ганкевич Кирило Операційне право: досвід США для застосування в Україні. Проблеми правового забезпечення оборони України: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 28 трав. 2024 р.) / упоряд.: П. П. Богущкий, Ю. В. Гаруст, Л. В. Заславська, В. Г. Пилипчук. Київ; Одеса : Фенікс, 2024. 328 с. (с.235-237).

27. Кучер О. Б. Національна безпека та права людини в розрізі збройного конфлікту. *Український часопис міжнародного права*. 2017. № 3. С. 75-78.

28. Максимов С. І. Що є право? Ключові моменти концепції правової реальності. *Філософія права і загальна теорія права*. 2016. № 1-2. С. 343-351.

29. Мелкевик Б. Сильное правовое государство: как противостоят современной разрушительной авторитарности. *Право и государство*. 2018. № 1 – 2(78-79). С. 35-42.

30. Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз: національна доповідь / ред. кол. С. І. Пирожков, О. М. Майборода, Н. В. Хамітов, Є. І. Головаха, С. С. Дембіцький, В. А. Смолій, О. В. Скрипнюк, С. В. Стоєцький / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. Київ, 2022. 552 с.

31. Новицький Г. В. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України: монографія. Київ: Інтертехнологія, 2008. 496 с.

32. Оборотов Ю. М. Праворозуміння як аксіоматичне начало (постулат) права. *Право України*. 2010. № 4. С. 49-55.

33. Петришин О. Соціально-юридична природа права. *Право України*. 2012. № 1 – 2. С. 15-29.

34. Петришин О., Погребняк С. Система права: загальнотеоретична характеристика. *Право України*. 2017. № 5. С. 9-17.

35. Пилипчук В. Г., Богущкий П. П., Беланюк М. В. Проблеми становлення системи військової юстиції України. Вісник Національної академії правових наук України. 2024. Т. 31. №2. С. 95–113. <http://visnyk.kh.ua/uk/article/problemi-stanovlennya-sistemi-viyskovoyi-yustitsiyi-ukrayini>

36. Пилипчук В. Г., Доронін І. М. Право національної безпеки та військове право: теоретичні та прикладні засади становлення і розвитку в Україні. *Інформація і право*. 2018. № 2. С. 62-68
37. Пилипчук В.Г., Богуцький П.П., Доронін І. М. Теоретичні основи та пріоритети розвитку права національної безпеки. *Вісник Національної академії правових наук України*. – 2021– Т.28, №2– С.66-75.
38. Правові основи воєнної безпеки України : монографія Є. Л. Стрельцов, С. Т. Полторака, Ю. В. Аллерова, О. В. Кривенка, П. П. Богуцького ; відп. ред. Є. Л. Стрельцова. *Львів : НАСВ, 2016*. 188 с.
39. Резнікова О. А. Концептуальні підходи до вибору моделі забезпечення національної стійкості. *Стратегічні пріоритети*. 2019. № 1 (49). С. 18-27.
40. Ржевська В. С. Право держави на самооборону і міжнародна безпека. Київ : «Промінь», 2005. 251 с.
41. Хаустова М. Суб'єкт права як елемент правової системи суспільства. *Вісник Академії правових наук України*. 2009. № 3. С. 29-38.
42. Шлаг П. Загальнолюдські цінності у постсучасному світі. *Філософія права і загальна теорія права*. 2012. № 1. С. 137-149.
43. Dycus S. National Security Law. *Aspen Publishers, 2016*. 1350 p.
44. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/civil-society>.
45. Foran M. The rule of good law: form, substance and fundamental rights. *The Cambridge Law Journal*. 2019. P. 1-26. doi:10.1017/S0008197319000618
46. Legislating for the Security Sector Toolkit: Understanding Military Justice [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Milit.Justice_Guidebook_ENG.pdf
47. Military Courts-Martial Under the Military Justice Act of 2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R46503#:~:text=A%20number%20of%20concerns%20relating,to%20trial%20by%20court%2Dmartial>
48. Moore J N. National Security Law & Policy. *Carolina Academic Press, 2015*. 1608 p.
49. Pound R. Law and Morals – Jurisprudence and Ethics. *North Carolina Law Review*. 1945. Vol. 23. No 23. P. 185-222. URL: <http://scholarship.law.unc.edu/nclr/vol23/iss3/1>

Міжнародно-правові акти

50. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569.
51. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
52. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055
53. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
54. Північноатлантичний договір (укр/рос). Вашингтон, округ Колумбія, 4 квітня 1949 року. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_008

55. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН /73/ L.47 від 5 грудня 2018 року «Проблема мілітаризації Автономної Республіки Крим та міста Севастополь, Україна, а також районів Чорного та Азовського морів». URL: <https://digitallibrary.un.org/record/1654630#record-files-collapse-header>

56. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010.

Нормативно-правові акти

57. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/254к/96-вр>.

58. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 р. №2232-XII. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>

59. Про Державну спеціальну службу транспорту: Закон України від 5.02.2004 р. №1449-IV *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-15#Text>

60. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.

61. Про державний кордон України: Закон України від 04.11.1991 р. № 1777-XII. *Відомості Верховної Ради*. 1992. № 2. Ст. 5.

62. Про Державну прикордонну службу Закон України від 3.04.2003 р. № 661-IV. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>

63. Про Збройні Сили України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1934-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 108.

64. Про контррозвідальну діяльність: Закон України від 26.12.2002 р. № 374-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 12. Ст. 89.

65. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-XII. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12>

66. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 №2469-VIII. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

67. Про Національну гвардію України Закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>

68. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 106.

69. Про Службу безпеки України Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>

70. Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації. Закон України від 23.02.2006 р. № 3475-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3475-15#Text>

71. Про основи національного спротиву: Закон України від 16.07.2021 р. № 1702-XII. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>

72. Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2365-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>

73. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>

74. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16.03.2000 р. № 1550-III. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>

75. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 05.03.1998 р. № 183\98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 35. Ст. 237.

76. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози та збереження територіальної цілісності України» : Указ Президента України від 14.04.2014 р. № 405/2014. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/405/2014>.

77. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 квітня 2018 року «Про широкомасштабну антитерористичну операцію в Донецькій та Луганській областях» : Указ Президента України від 30.04.2018 р. № 116/2018. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/405/2014>

78. Про розвідувальні органи України: Закон України від 22.03.2001 р. № 2331-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 19. Ст. 94.

79. Про Службу безпеки України :Закон України від 03.04.2003 р. № 661-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382.

80. Про Службу зовнішньої розвідки України: Закон України від 01.12.2005 р. № 3160-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 8. Ст. 94.

81. Про Військового омбудсмена: Закон України від 17.09.2025 р. № 4603-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4603-IX#Text>

82. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року №392/2020 // *Верховна Рада України. Законодавство України*. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>

83. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України». [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 25 березня 2021 року №121/2021. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>

84. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України» [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 17 вересня 2021 року №473/ *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473/2021#Text>.

85. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки» [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 28 грудня 2021 року №685/2021 *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text>

86. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України» [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 26 серпня 2021 року №447/2021 *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#n12>

87. Про схвалення Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу на період до 2028 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.06.2018 р. № 442-р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2018-p>.

88. Про затвердження примірного переліку та опису предметних напрямів досліджень в межах наукової спеціальності 081 «Право»: Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2018 р. № 1477. *Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-pereliku-ta-opisu-predmetnih-napryamiv-doslidzhen-v-mezhah-specialnosti-081-pravo>

89. National Security Strategy of the United States of America / President of the USA. 2022. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf>

90. Uniform Code of Military Justice [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://jsc.defense.gov/Portals/99/Documents/UCMJ%20-%202020December2019.pdf>

Допоміжна

Наукова література

91. Арнольд Р. The fundamental right to security – the German perspective (Основоположене право на безпеку: німецька перспектива). *Права людини і національна безпека: роль органу конституційної юрисдикції* : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 червня 2019 р.). Київ : ВАГТЕ, 2019. 378 с.

92. Біла книга 2021. Оборонна політика України / Інформаційний бюлетень // [Електронний ресурс]. Міністерство оборони України – Режим доступу: https://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WhiteBook_2021_Draft_Final_03.pdf

93. Бжезинский Зб. Выбор. Глобальное господство или глобальное лидерство / пер. с англ. Москва : Междунар. отношения, 2004. 288 с.

94. Бжезинский Збигнев. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы. Москва : Международные отношения, 2005. 256 с.

95. Богуцький П. П. Військове право України: джерела, структура та розвиток: монографія. Одеса : Фенікс, 2008. 188 с.

96. Богуцький П. П. Військове право як система. *Право України*. 2010. № 11. С. 234-239.

97. Богуцький П. П., Рижих В.М. Організаційно-правові засади реалізації державної політики у сфері оборонно-промислового комплексу/ В.М. Рижих, П.П.Богуцький//. *Наука і оборона*. 2020. №4. С.12-19.

98. Богуцький П. Правовий режим: методологічні рівні дослідження. *Право України*. 2013. № 1–2. С. 317-322.

99. Богуцький П. П. Суб'єктність держави і суспільства у стратегічних комунікаціях сфери національної безпеки. *Науковий юридичний електронний журнал*. 2020. № 2. С. 19-23.

100. Вестерман П. Верховенство права як юридичне обличчя держави. *Філософія права і загальна теорія права*. 2013. № 2. С. 176-184.

101. Власюк О. С., Кононенко С. В. Кремлівська агресія проти України: роздуми в контексті війни : монографія. Київ : НІСД, 2017. 304 с.

102. Волошенюк О. В. Процеси конвергенції в сучасних правових системах. *Форум права*. 2009. № 3. С. 123-128. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-2/09vovcpc.pdf>

103. Гидденс Э. Устроение общества: очерк теории структуризации. 2-е изд. Москва : Академический Проект, 2005. 528 с.

104. Гірник А. М. Основи конфліктології. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 222 с.
105. Головатий С. Верховенство права : монографія : у 3-х кн. Книга 3. *Верховенство права: український досвід*. Київ : «Фенікс», 2006. 1747 с.
106. Гудима Д. А. Людинорозуміння у правовій науці (до характеристики сучасного поняттєвого апарату). *Проблеми філософії права*. 2005. Том III. № 1 – 2. С. 256-266.
107. Дюгі Л. Конституційне право: Загальна теорія держави / передм. Ю. М. Оборотова. Одеса : *Юридична література*. 1008 с. (Репринт).
108. Задорожній О. Міжнародно-правові проблеми українсько-російських відносин. *Право України*. 2012. № 3 – 4. С. 106-127.
109. Задорожній О. В. Порушення агресивною війною Російської Федерації проти України основних принципів міжнародного права : монографія. Київ : К.І.С., 2015. 560 с.
110. Заморська Л. І. Функції права: змістовно-теоретичний аналіз. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2015. № 6. С. 3-9.
111. Золотар О. О. Інформаційна безпека людини: теорія і практика. Київ : *АртЕк*, 2018. 445 с.
112. Коваль Д. Международно-правовые идеи Ганса Кельзена и современные политико-правовые процессы в Украине. *Український часопис міжнародного права*. 2014. № 1 – 2. С. 68-71.
113. Ковальський В. С. Функції права: ціннісний та сутнісний виміри. *Альманах права*. 2012. С. 58-62.
114. Козюбра М. І. Права людини і верховенство права. *Право України*. 2010. № 2. С. 24-35
115. Крижанівський А. Ф. Право і правопорядок: грані співвідношення. *Актуальні проблеми держави і права*. 2006. Вип. 29. С. 12-18.
116. Креативність загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін. ; за заг. ред. Ю. М. Оборотова. Одеса: *Фенікс*, 2015. 488 с.
117. Куян І. А. «Суверенітет» як базова категорія інститутів і принципів конституційного права України. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 384-388.
118. Методологія та інноватика загальнотеоретичної юриспруденції: монографія / Ю. М. Оборотов, А. П. Овчиннікова та ін.; за ред. Ю. М. Оборотова. Одеса : *Фенікс*, 2019. 420 с.
119. Настюк В. Я. Стандарти демократичного контролю над сектором безпеки. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 3. С. 111-113.
120. Новицький Г. В. Щодо визначення поняття «національні інтереси». *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2012. С. 173-176
121. Оборотов Ю. М. Современное государство: от образа к реалиям. *Юридичний вісник*. 2014. № 6. С. 6-13.
122. Оніщенко Н. М. Розвиток національної правової системи в контексті запитів громадянського суспільства. *Science Rise: Juridical Science*. 2018. № 3. С. 4-9.
123. Петришин О. В. Право як соціальне явище: особливості юридичного підходу. *Проблеми філософії права*. 2006-2007. Том IV-V. С. 79-80.
124. Пилипчук В. Г. Пріоритети розвитку правової науки в галузі національної безпеки. *Стратегічна панорама*. Київ : НІСД, 2009. № 2. С. 36-40.

125. Пилипчук В. Г., Дзьобань О. П. Вплив глобалізаційних процесів на суверенітет України. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*. 2010. № 3. С. 96-103.

126. Погребняк С. Принципи права: доктринальні питання. *Право України*. 2013. № 9. С. 217-228.

127. Скуріхін С. М. Статусна та компетентна правова культура військовослужбовців Збройних Сил України : монографія / за ред. Ю. М. Оборотова. *Одеса : Фенікс*, 2011. 212 с.

128. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем: монографія / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, С. Б. Жданенко та ін.; за ред. О. Г. Данильяна. 2-ге вид., перероб. та допов. *Харків: Право*, 2017. 416 с.

129. Ткачук Т. Ю. Забезпечення інформаційної безпеки в умовах євроінтеграції України: правовий вимір : монографія. *Київ : АртЕК*, 2018. 421 с.

130. Шаповал В. Суб'єкти конституційного права України: постановка проблем теоретичного визначення. *Право України*. 2000. № 8. С. 21-24.